

Haber Çevirisinde Makine Çevirisi Araçlarının Kullanımına Yönelik Bir İnceleme: Google Translate ve DeepL Örneği

DR. ÖĞR. ÜYESİ **BETÜL ÖZCAN DOST***

Öz

Küreselleşme hayatın her alanında kendini hissettirirken dünyada olup bitenlerden haberdar olma isteği ve ihtiyacı da giderek daha önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla çeviriye duyulan ihtiyaç da bu istek ve ihtiyacın bir sonucu olarak artmaktadır. Teknoloji ise haberlerin yayılmasına her zamankinden daha fazla yardımcı olmaya başlamıştır. Teknolojik gelişmeler sayesinde insanlar dünyanın dört bir yanından haberlere ulaşabilmektedir. Bu gelişmeler de çeviriye olan ihtiyacı beraberinde getirmektedir. Son zamanlarda sıklıkla kullanılan makine çevirisi araçları ise çeviri ihtiyacını ortadan kaldırmamakta, ancak dünyanın dört bir yanındaki haberlerin çevirilerine ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Haber çevirisine duyulan ihtiyaç ve teknolojinin bunu sağlamadaki rolü nedeniyle konu ile ilgili çalışmalar önem kazanmıştır. Bu noktadan hareketle, bu çalışmanın amacı İspanyol El País gazetesinde yer alan haber başlıklarının Google Translate ve DeepL makine çevirisi araçları kullanılarak yapılan çevirilerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu çalışma kapsamında, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de meydana gelen depremler ile ilgili El País gazetesinde yer alan 90 haber başlığı seçilmiştir. Söz konusu başlıklar Google Translate ve DeepL makine çevirisi araçları ile çevrilmiş ve kaynak metinle karşılaştırıldığında kayıplar tespit edilmiştir. Her iki çeviri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen veriler çevirilerde karşılaşılan kayıpların ortak sebeplerinin dilbilgisi hatası, eksik çeviri, eklemeler, sözcük seçimi hatası, anlamın yanlış aktarılması/aktarılamaması, erek dile uygun olmayan sözcük/ifade kullanımı, erek dilde anlam taşımayan sözcük/ifade kullanımı, erek dilde yanlış anlaşılmaya yol açabilecek sözcük/ifade kullanımı, kısaltmaların anlamlı şekilde çevrilememesi ve vurgu eksikliği olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, yalnızca Google Translate çeviri aracı tarafından yapılan çeviride özel isimlerin çevirisi konusunda kayıp yaşandığı tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Çeviride kayıp, haber çevirisi, makine çevirisi, Google Translate, DeepL.

AN ANALYSIS ON THE USE OF MACHINE TRANSLATION TOOLS IN NEWS TRANSLATION: THE CASE OF GOOGLE TRANSLATE AND DEEPL

Abstract

While globalization makes itself felt in every aspect of life, the desire and the need to be informed about what is happening worldwide is becoming increasingly important. Therefore, the need for translation is increasing due to this desire and need. Technology has begun to help spread the news more than ever. Thanks to technological developments, people can access news from all over the world. These developments also bring about the need for translation. Machine translation tools, frequently used recently, do not eliminate the need for translation, but they make it easier to access translations of news from all around the world. Due to the need for news translation and the

*19 Mayıs Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü.
betul.ozcan@omu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-3110-8017.

role of technology in providing this, studies on the subject have gained importance. From this point of view, this study aims to comparatively examine the translations of news headlines in the Spanish newspaper El País using Google Translate and DeepL machine translation tools. Within the scope of this study, 90 news headlines in El País newspaper about the earthquakes that occurred in Turkey on February 6, 2023 were selected. The headlines were translated with Google Translate and DeepL machine translation tools, and losses from the source text were detected. Both of the translations were examined comparatively. The data obtained showed that the common reasons for the losses in the translations were grammatical errors, incomplete translations, additions, word choice errors, incorrect transfer of meaning/the failure to transfer the meaning, use of words/expressions that are not suitable for the target language, use of words/expressions that do not have meaning in the target language, use of words/expressions which might lead to misunderstanding in the target language, the failure to translate abbreviations meaningfully and lack of emphasis. On the other hand, it was observed that there was a loss in the translation of proper names only in the Google Translate tool translation.

Keywords: Loss in translation, news translation, machine translation, Google Translate, DeepL

GİRİŞ

İnsanlar doğası gereği çevresinde yaşanan gelişmelerden haberdar olmak isterler. Tarihin farklı dönemlerinde bu haberleşme isteği farklı şekillerde karşılanmış olsa da varlığını her dönem sürdürmüştür. Küreselleşen dünyamızda ise farklı coğrafyalarda yaşanan gelişmeler ile ilgili bilgi alma isteği daha da artmıştır. Haberlere ulaşım kanalları da bu isteğe paralel olarak güncellenmiş ve gelişmiştir. Şüphesiz ki teknolojik ilerlemeler de bu isteğin karşılanması yönünde olumlu katkı sağlamıştır. Artan talep ve gelişen teknoloji sayesinde, insanlar kendi coğrafyası dışındaki gelişmelerden haberdar olma şansı elde etmektedir. Çevrimiçi haber siteleri okurların birçok farklı dilde habere ulaşabilmesini mümkün kılmaktadır. Herkesin her dili bilemeyeceği gerçeğinden yola çıkıldığında, kitlelerin farklı dilleri ve kültürleri olan coğrafyalardan haberdar olmaları için çevirinin kaçınılmaz olduğu gerçeği de ortaya çıkmaktadır. Pratikte haber çevirisine duyulan ihtiyaç akademik çalışmalarda da konunun ilgi çekmesine sebep olmuş, birçok çeviribilimci bu alanda çalışmalar yapmaya başlamıştır. Son yıllarda sayıları giderek artan araştırmalara baktığımızda, haber çevirisinin Çeviribilimin inceleme konusu olmaya devam edeceğini de söylemek mümkündür.

Tüm bu gelişmelerde, yukarıda da söz edildiği gibi, teknolojinin payı büyüktür. Teknolojik gelişmeler sadece insanların haberlere ulaşmasını kolaylaştırmakla kalmayıp aynı zamanda çeviriye daha kolay ve kısa sürede ulaşmayı da sağlamaktadır. Teknoloji ile birlikte çeviri teknolojileri de gelişmiş ve makine çevirisi araçları günümüzde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Söz konusu çeviri araçları belirli dil çiftlerinde daha gelişmişken, belirli dil çiftlerinde diğerlerine göre daha fazla gelişmeye ihtiyaç duyulmaktadır. İspanyolca-Türkçe dil çifti arasında yapılan makine çevirileri İngilizce-İspanyolca veya İngilizce-Türkçe dil çiftleri kadar yaygın kullanılmamakta ve çoğunlukla İngilizce-Almanca, İngilizce Fransızca vb. daha yaygın kullanılan dil çiftlerine kıyasla sonradan gelişmektedir. Yine de son zamanlarda bu dil çiftinde de ciddi ilerlemeler kaydedildiği gözlemlenmektedir. Sözü geçen dil çiftinde yapılan çalışmaların azlığı ve haber çevirisi alanındaki çalışmaların çoğunun ideoloji ve haber çevirisi sürecinde çevirmenin görünürlüğü üzerine ve çevirmenler tarafından çevrilen haber metinlerinin bütününe odaklanmış olması da göz önünde bulundurulduğunda, çalışmanın alandaki açığı kapatmada faydası olacağı düşünülmektedir. Tüm bu düşüncelerden yola çıkarak, İspanyolca-Türkçe dil çiftinde farklı makine çevirisi araçlarının sunduğu haber başlıklarının çevirilerini inceleme düşüncesi bu çalışmanın doğmasına sebep olmuştur.

HABER ÇEVİRİSİ

Haber çevirisine çok uzun yıllardır ihtiyaç duyulmasına rağmen Çeviribilimin haber çevirisine olan ilgisi yakın bir zaman önce başlamıştır. Bu ilginin kaynağını 2004-2006 yılları arasında seçili küresel haber ajanslarında (başta AP, Reuters ve AFP) yayımlanan Warwick Projesi'ne dayandırmak mümkündür. Bu proje bağlamında, haber metinleri ve bu metinlerin çevirideki rolü sistematik şekilde ilk defa incelenmiştir (Akt. Yetkin Karakoç, 2020, s. 61).

Haber çevirisini anlayabilmek ve bu alandaki gelişmeleri inceleyebilmek için haber metninin tanımını bilmek önem taşımaktadır. Önal haber terimini "yaşam içinde meydana gelen olaylar, kişiler, çeşitli oluşumlar hakkındaki en yeni ve ilgi çekici bilgi" (2007, s. 99) şeklinde genel hatlarıyla tanımlamaktadır. Haber metni tanımını ise Bulut "kamuoyunun bilgi alma hakkı doğrultusunda oluşturulan alıcı odaklı bir metin türü" olarak yapmaktadır (2015, s. 47).

Haber çevirisi tanımını yapmak ise haber çevirisi ile ilgili tartışmalarda karşılaşılan en büyük zorluklardan biridir. Bunun sebebinin çeviribilimcilerin ve gazetecilik alanında çalışan bilim insanlarının çeviriye yaklaşımları arasında görülen farklılıklar olabileceğini söylemek mümkündür (Dorrیمانesh, Aqili & Aghagolzadeh, 2023, s. 195).

Bulut, haber çevirisi kavramını haberlerin çeviri yoluyla yazımı (dış kaynaklı haber üretimi) ve yabancı dildeki bir haberin olduğu gibi çevirisi olarak ele almaktadır (2015, s. 48). Haber çevirisi sürecini ise şu şekilde açıklamaktadır:

Gazetelerde kullanılan haberler iç ve dış haberler olarak ikiye ayrılır. Dış basından alınan haberleri "dış haberler servisi" elemanları/çevirmenleri çevirip belirli bir editörlük sürecinden geçirerek kullanırlar. Bu editörlük, yani yayına hazırlarken belli değişiklik ve düzeltmelerden geçirme sürecinde zorunlu olarak yapılan işlemlerin yanında metnin haber değerini arttırmak için yapılan işlemler de vardır. Zorunlu olmayan ancak haberin ilgi çekiciliğini artıran ya da sıradan bir bilgiden okunacak bir amaç çıkarmayı amaçlayan bu değişiklikler ticari ve ideolojik yaklaşımların ürünüdürler. (Bulut, 2008, s. 73-74).

Koçlu ise haber çevirisi sürecinde çevirmenin rolü ve mevcut konumunu şu şekilde özetlemektedir:

Genellikle haberlerin kaynak kısmında isimlerini sıkça görebileceğimiz haber ajanslarının, haber metinlerini hangi dilde oluşturdukları, abonelerine kaynak aktarıyorken çeviri gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri veya çevirinin medya kuruluşuna ulaştıktan sonra mı çevrildiği konusunda net bilgilere henüz ulaşamamıştır. Dolayısı ile medya kuruluşları ve haber ajanslarının çalışma ortamlarında çeviri sürecinin nerede, nasıl ve kimler tarafından gerçekleştirildiğine dair bilgiler mevcut değildir. Her ne kadar bu süreç ve sürece dâhil olanlara dair bilgiye sahip olunmasa da çeviri faaliyetinin gerçekleştiği aşikâr (Koçlu, 2021, s. 372).

Bielsa da haber ajanslarının çevirmen istihdam etme eğiliminde olmadığını, çevirinin diğer gazetecilik faaliyetlerinden farklı görülmediği için genellikle haber editörünün süreci yürüttüğünü belirtmektedir (2007, s. 136).

Can ve Gezer'in de söz ettiği gibi, bu alanda çevirinin dezavantajlı gibi gözükken konumuna rağmen sayıları giderek artan akademik çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, bu alandaki çalışmaların sayısının daha da artacağını söylemek mümkündür (2018, s. 28).

Haber çevirisine olan ihtiyacın artmasına paralel olarak bu çevirileri yapacak nitelikli çevirmenlere olan ihtiyaç da artmaktadır. Bielsa haber çevirisinin temel amacının bilginin hızlı ve net bir şekilde iletilerek okuyuculara etkili bir şekilde iletilmesi olduğunu belirtmekte ve diller arası aktarım sürecinde yer alan dilsel ve kültürel unsurlar kadar zaman, mekan ve türe ilişkin gazetecilik

faktörlerinin de haber çevirisi sürecinde önem taşıdığını dile getirmektedir (2007, s. 141-142). Haber çevirisinin çok yönlülüğü ve söz konusu alana has zorluklar da göz önünde bulundurulduğunda, bir haber çevirmeninin belirli özelliklere sahip olması ve dikkat etmesi gereken belirli hususların olması kaçınılmazdır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Gündemi sürekli takip etmek,
  - Öznellikten kaçınmak ve haber yazım üslubunu ve kullanılan terminolojiyi anlamak için mümkün olduğunca çok haber kaynağını takip etmek,
  - Dil çiftleri arasındaki dil yapısı ve kültür farklılıklarını göz önünde bulundurmak,
  - Kaynak metinde verilen bilgiyi erek metne birebir çeviri yapmadan, ancak eksiksiz olarak aktarmak,
  - Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine özen göstermek,
  - Benzer ve aynı kelime ve cümlelerin tekrardan kaçınmak,
  - Kaynak metindeki vurguyu erek metne aktarmak,
  - Haberin tamamını okuyup genel kanı oluştuktan sonra çeviriye başlamak.
- (Özgür, 2011, s. 27)

Haber çevirisi sürecinde çevirmenin yapabileceklerine de değinen Bielsa haber çevirisinin haber metinlerini yeni kitlelere daha uygun hale getirmek için yapılan kapsamlı değişiklikler içerdiğini belirtmekte ve bu değişikliklerin en yaygın olanlarını şu şekilde listelemektedir:

- Haber başlığının ve bilgilendirici alt başlığın değiştirilmesi,
- Paragraf sıralarının değiştirilmesi,
- Yeni okurlar için gerekli olan art alan bilgisinin eklenmesi,
- Hedef kitlenin bilmesine gerek olmadığı veya hedef kitle tarafından zaten bildiği düşünülen bilgilerin silinmesi (Bielsa, 2016, s. 200).

Yukarıda görüldüğü gibi, haber başlıklarının çevirisi de haber çevirisi sürecinin önemli ve kapsamlı olarak ele alınması gereken bir parçasıdır. Okurların bir haber metnini okuyup okumayacaklarına karar verdikleri aşama da dahil olmak üzere, haber başlıkları önemli bir rol oynamaktadır. Diğer yandan, haber başlıklarının haber metni ve kanalı ile ilgili okurlara birçok noktada bilgi verdiği de açıktır. Bu duruma Bulut tarafından verilen George Bush'un Latin Amerika gezisinin Türkiye'de haberleştirilmesi örneğini gösterebiliriz:

- Bush'a hoş gelmedin partisi... (*Birgün*, 09.03.2007)
- Bush ve Chavez'in Şirinlik Maratonu (*Milliyet*, 11.03.2007)
- Chavez'den Bush'un Planına: Kuzu postuna bürünmüş kurt... (*Yeni Mesaj*, 11.03.2007)
- Chavez Bush'u gölgeledi... (*Zaman*, 11.03.2007)
- Chavez: Bush siyasi kadavra... (*Tercüman*, 11.03.2007)
- Chavez, Bush'un gölgesi gibi... (*Yeni Asya*, 11.03.2007)
- Emperyalist patron defol! (*Evrensel*, 11.03.2007) (Bulut, 2015, s. 59-60).

Örneklere de görüldüğü gibi, aynı habere ait başlıklar haberin yer aldığı gazetelere göre değişen bir şekilde ve bu gazetelerin ideolojileri ile paralel olarak vermek istedikleri mesajlara uygun şekilde hazırlanmıştır. Ayrıntılı bakıldığında, dilbilgisi yapısı, üslup, uzunluk gibi birçok

açından farklılık gösterdikleri de görülmektedir. Bu da haber başlıklarının çevirisinin dikkate değer bir konu olduğunu gösteren bir durumdur.

Haber başlıklarına ait örnek çevirilerin incelenmesi haber başlıklarının çevirisinde ne gibi müdahaleler yapılabileceği konusunda fikir verebilir. Özgür'ün verdiği İngilizce-Türkçe haber başlığı çevirileri söz konusu müdahalelere örnekler sunmaktadır. Bu örnekleri parantez içinde verilen yorumlarla açıklamak mümkündür.

- A Promise of Peace in The Shadow of Ararat
The Times: "Ağrı Dağının Gölgesinde Barış Vaadi" (Haber metninin başlıklarında ya da giriş bölümlerinde kaynak metnin alındığı kaynağa yer verilip ekleme yapılarak inandırıcılık artırılabilir ve çarpıcılık sağlanabilir.)
- Cameron: "You Can Bank on Me"
Başbakan Cameron: "Bana Bel Bağlayabilirsiniz" (Kaynak metin, Cameron'ın kim olduğunu bilen bir hedef kitleye göre hazırlanmışken, erek kültürde bilinmemesi ihtimaline karşın Başbakan ifadesi eklenerek erek kitleye göre bilgilendirme yapılabilir.)
- Schools Told to Counter Extremism
İngiltere'deki Okullara Terör Kılavuzu (Çevirmenin yorumu veya basın kuruluşunun bakış açısına göre haber başlığı tamamen farklı çevrilebilir.)
- Submarines Packed With Nuclear Missiles Collide Beneath the Atlantic
Atlantik'te Nükleer Denizaltılar Çarpıştı (Erek metin dil kullanım özellikleri ve okur kitlesine göre uyarlama yapılabilir.)
- Insulin May be Key to Fighting Alzheimer's Disease
Alzheimer'e Karşı İnsülin (Daha çarpıcı ve net olmak adına çıkarmalar yapılabilir.)
- Shell Increases Oil Trade With Iran- Despite Sanctions
Shell Yaptırımlara Rağmen İran'la Petrol Ticaretini Artırdı (Noktalama işareti örneğinde olduğu gibi erek metin dil kullanımına göre düzenlemeler yapılabilir.)
- Turkey Warning Over Gas Pipeline
"Erdoğan'dan Nabucco Tehdidi" (Basın kuruluşunun ideolojisine göre serbest olarak çevrilebilir.) (Özgür, 2011).

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü gibi, haber metninin farklı coğrafyalarda yaşayan kişilere ulaşması için çeviri süreci büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, çevirmenin ve çevirinin bu süreçteki rolü ve önemi üzerine çalışmaların zamanla daha da artacağı ve kapsamının genişleyeceği öngörülebilir.

MAKİNE ÇEVİRİSİ

Makine çevirisi "bilgisayar algoritmaları ve modelleri kullanılarak metin veya konuşmanın bir doğal dilden diğerine otomatik olarak çevrilmesi süreci" olarak tanımlanabilir (Hutchins & Somers, 1992). Makine çevirisi, çeviri sürecini gerçekleştirmek amacıyla bilgi, algoritma ve bilgisayar teknolojisini birleştiren bir alandır (Wang, 2024, s. 1). Teknolojik gelişmelerle paralel olarak, makine çevirisi alanında da kısa süre içerisinde gözle görülür gelişmeler yaşanmıştır. Buna paralel olarak da makine çevirisi çeviri pratiğini önemli ölçüde etkilemiş ve çevirmenlik mesleği yeni bir görünüm kazanmıştır (Lin, 2023, s. 135). Başlangıçta kod çözme işlevli ve elektronik sözlük görünümlü basit makineler olarak ortaya çıkan makine çevirisi araçları şu an büyük çapta verileri kısa zamanda analiz edebilmekte ve birden fazla dilde çeviri sunabilmektedir. (Korkmaz, 2019, s. 164). Günümüzde yapay zekayla donatılan makine çevirisi sistemlerinin çalışma prensibi insan davranışlarından öğrenmeye dayalıdır. Bu sistemler genellikle açık erişimlidir ve kullanıcılar

tarafından daha önceden girilen verileri depolayarak sonraki çevirilerde kullanmaktadır (Odacıoğlu, 2022, s.119).

Günümüzde, Google Translate, DeepL, Yandex gibi birçok makine çevirisi aracı bulunmaktadır. Başlarda çevirmenler tarafından ileride bizim yerimizi alır mı yoksa bize kolaylık mı sağlar ikilemi ile karşılanan makine çevirisi her geçen gün gelişen teknoloji sayesinde hayatımızda çok daha büyük rol oynamaya başlamıştır. Bu durum çeviri süreci, çeviriye ve çevirmene bakış açısı, çeviri eğitimi gibi birçok konuda değişikliklere yol açmaktadır. Bu sebeple, birçok çeviribilim çalışmasında bu konuya yer verilmektedir.

Aslan, makine çevirisi araçlarının yaygınlaşma sebeplerini şu şekilde açıklamaktadır:

“Çeviri kalitesi ile birlikte işletmeler artık makine çevirisini daha ucuz ve daha hızlı olması nedeniyle bir alternatif olarak görmeye başlamışlardır. Bunun yanında cep telefonlarının yeni işletim sistemleri ile bir bilgisayara dönüşmesi ve makine çeviri uygulamalarının bu cihazlarla üstelik ücretsiz olarak kullanılması, ayrıca gerçek zamanlı sözlü çeviri, resim çevirisi gibi uygulamaların ortaya çıkması ve günlük dil sorunlarına pratik çözümler üretmesi başka insanların da makine çevirisine ilgi duymasını sağlamıştır. (Aslan, 2019, s. 10).

Bu çalışmanın verilerinin elde edildiği Google Translate ve DeepL yaygın şekilde kullanılan iki makine çevirisi aracıdır. Google Translate görece olarak DeepL'e göre daha önce piyasaya sürülmüş bir çeviri aracıdır. Ancak, DeepL de yakın zamanda çok büyük ilerleme kaydederek piyasadaki yerini sağlamlaştırmıştır. Bu iki makine çevirisi aracı hakkında genel bilgiler şu şekilde özetlenebilir:

➤ **Google Translate**

Google Translate Nisan 2006'da istatistiksel makine çevirisi aracı olarak Google firması tarafından kurulmuştur (Moltzau, 2020). Türkçe ve İspanyolca dahil olmak üzere 133 dilde çeviri hizmeti sunmaktadır (Google Translate, t.y.). Turovsky Google Translate'in kuruluş amacını “dil engelini aşmak ve dünyayı daha ulaşılabilir kılmak” olarak açıklamaktadır. (Turovsky, 2016).

➤ **DeepL**

DeepL Translator, Jaroslaw Kutylowski tarafından Ağustos 2017'de kurulmuştur. Köln, Almanya'da bulunan DeepL SE şirketi bünyesinde yer almaktadır. Şirket, hedefini “insanların sahip oldukları olanakları arttırmak, dil engelini ortadan kaldırmak ve kültürleri bir araya getirmek için sinir ağlarını kullanmak” olarak açıklamaktadır. (DeepL, t.y.). Türkçe ve İspanyolca da dahil olmak üzere toplam 27 dilde çeviri hizmeti sunmaktadır (DeepL, t.y.).

ÇEVİRİDE KAYIPLAR

Çeviriyi bir yeniden üretim süreci olarak gören Lefevere (1992: vii) bazı sözcük, ifade veya cümlelerin eklenmesinin ya da çıkarılmasının kaçınılmaz olduğunu belirtir. Nida ise, “bir alıcı dildeki hiçbir çevirinin kaynak dildeki (SL) modelin tam eşdeğeri olamayacağını ve tüm çeviri türlerinin (1) bilgi kaybını, (2) bilgi eklemeyi ve/veya (3) bilginin saptırılmasını içerdiğini” dile getirir (1975, s. 27). Bu kayıpların önemli ve doğal bir sonucu da kaynak metni birebir yeniden üretme konusunda yaşanabilen gerek belirli özelliklerin kaybedilmesi gerekse eklenmesi şeklinde ortaya çıkabilecek her türlü hatayı kapsamaktadır (Sorby, 2006, s. 114).

Çeviride kayıplar, farklı dil ve kültürleri buluşturma sürecinde karşılaşılabilen ve sözcük seçimi, dilbilgisi ve kültürün aktarımı gibi çeşitli düzeylerde ortaya çıkabilen bir durumdur. Bu çalışma kapsamında ise, çeviride kayıp “kaynak metinden farklı olarak erek metinde yer alan ve anlamda farklılıklara, yanlış anlaşılmalara veya anlamsız çevirilere yol açabilecek her türlü durum”

olarak ele alınmaktadır. Kaynak metinde yer alıp erek metinde yer almayan, kaynak metinde yer almayıp erek metinde yer alan veya erek metinde kaynak metinden farklı şekillerde ortaya konan her türlü veri çeviride kayıplar bağlamında değerlendirilmiştir. Çeviride kayıpların meydana gelmesinde etkili olan etkenleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- **Dilsel Farklılıklar:** Farklı dillerin farklı yapıları, sözcük seçimleri ve deyimsel ifadeleri vardır. İki dilden birine hakim olunmaması ya da dilin doğru kullanımına hassasiyet gösterilmemesi çeviri metinde dilsel olarak uygun olmayan kullanımlara yol açabilmektedir.
- **Kültürel Farklılıklar:** Dili ve kültür birbirinden ayıramaz iki kavramdır. Her dil ait olduğu kültürün inançları, gelenek ve göreneklere gibi birçok etkene ait izler taşır. Kültürel ifadelerdeki, deyimlerdeki veya yapılan göndermelerdeki kültürel nüansların erek dilde birebir karşılıkları olmayabilir. Haber başlıklarında ve metinlerinde kültürel özelliklere de sıklıkla rastlanmaktadır. Bu tür durumlarda çeviri süreci çok daha çetrefilli olmakta, kültürel aktarımın sağlanamaması ya da yanlış aktarım olması riskiyle karşılaşmaktadır.
- **Kaynak Metindeki Belirsizlikler:** Bazen kaynak metin muğlak veya yoruma açık olabilir. Bu da kaynak metinde söylenmek istenenden farklı çevirilerle ya da hatalı çevirilerle sonuçlanabilir.
- **Teknik veya Uzmanlaşmış İçerik:** Belirli terimlerin veya kavramların erek dilde birebir karşılıkları olmayabilir. Diğer yandan, çevirmenin hem çeviri yapacağı metin türünde uzmanlığı olması hem de terminolojiye hakim olması gerekmektedir. Aksi takdirde, erek dilde ilgili uzmanlık alanının metinsel özelliklerine ve terminolojisine uygun bir metin ortaya çıkmayabilir.
- **Sözcük Oyunları ve Mizah:** Sözcük oyunları ve mizah genellikle dile ve kültüre özgü unsurlara dayanır ve bu da aynı etkiyi başka bir dile ve kültüre aktarmayı zorlaştırır. Çeviri yapılan dillerdeki bu özelliklere hakim olunmaması erek dilde aynı etkinin yaratılamaması ile sonuçlanabilir.
- **Yazım ve Üslup:** Diller arasındaki resmiyet, ton veya üslup tercihlerindeki farklılıklar çeviride kayıplara yol açabilir. Çeviride anlamın aktarılması tek başına yeterli olmadığı için, anlam olarak aktarım sağlansa da erek dilde aynı etkinin yaratılamaması riski ile karşılaşılabilir.

Çevirmenler yukarıda söz edilen etkenlere bağlı kayıpları azaltmak için kaynak metni tam olarak anlamaya, kültürel farklılıkları göz önünde bulundurmaya ve erek dilde etkili bir iletişim sağlamaya çaba göstermektedir. Yukarıda da söz edildiği gibi, makine çevirisi araçlarıyla yapılan çeviriler daha önceden insanlar tarafından sunulan verilerden beslenmekle birlikte, çeviri sürecinde doğrudan bir insan müdahalesi olmamaktadır. Bu durumun da makine çevirisinde karşılaşılabilecek kayıpları ilgi çekici bir konu haline getirdiğini söylemek mümkündür.

El País

El País gazetesi 1976 yılında Prisa şirketine bağlı olarak İspanya'da kurulmuştur. Gazetenin ayda 75 milyondan fazla tekil kullanıcısı, dünya çapında 350 milyon sayfa görüntülemesi ve 250.000'den fazla dijital abonesi bulunmaktadır. Ayrıca, basılı versiyonunun günlük 785.000 okuru bulunmaktadır. Gazete güncel duruma ayak uydurmak adına sürekli olarak kendini yenilemiş ve düz metin, görsel gerçeklik, videolar ve interaktif grafikler gibi birçok farklı format ve anlatım şeklinde erişilebilir hale gelmiş olduğunu vurgulamaktadır. Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Telegram, Youtube ve TikTok gibi yaygın olarak kullanılan sosyal medya ağlarında 20 milyondan fazla takipçisi bulunmaktadır. El País takipçilerine Materia, Planeta Futuro, El País Economía, El País English Edition, Icon, S Moda ve El País Semanal yayınları ile sırasıyla bilim ve teknoloji, sürdürülebilir kalkınma, iş dünyası ve ekonomi, İngilizce haberler, erkek modası,

kadınlara yönelik stil, moda ve güzellik haberleri ve röportajlar ve önde gelen yazarların yazıları gibi birçok farklı alanda güncel haber sunmaktadır (Prisa, t.y.).

6 Şubat 2023 Tarihli Depremler

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saati ile 04:17'de merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve 13:24'te merkez üssü Elbistan (Kahramanmaraş) olan Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Söz konusu depremler Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ illerinde çok şiddetli şekilde hissedilmiş, can kaybı ve ağır hasara sebep olmuştur. (AFAD, 2023). Üst üste gerçekleşen yıkıcı depremler sonrası dünyanın birçok yerinden kurtarma ekipleri gelmiş, çevirmenler aracılığıyla desteklerini sunmuştur. Bunun yanında, deprem haberleri uluslararası medyada geniş yer bulmuştur. Bu süreçte hem yazılı hem sözlü çeviriye oldukça ihtiyaç duyulmuştur. İspanya ve İspanyolcanın ana dil olarak konuşulduğu birçok ülkeden de Türkiye'ye yardım gelmiş, bu ülkelerin basınlarında konuya geniş şekilde yer verilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışma, "disiplinlerarası bütüncül bir bakış açısının esas olarak yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemesi" sebebiyle nitel bir çalışmadır (Karataş, 2015, s. 63). Diğer yandan, Fraenkel ve Wallen'ın da belirttiği elde edilen verileri sayısal değerlerle anlaşılır hale getirilmeye çalışma ve istatistiksel verilere yer verme (Akt. Sezen, 2023, s. 4) özellikleri sebebiyle ise nicel bir çalışmadır. Çalışma kapsamında, El País gazetesinin web sitesinde 6 Şubat 2023 depremi ile ilgili olarak 6 Şubat 2023-Mayıs 2023 tarihleri arasında yayınlanan haberlerin başlıkları saptanmıştır. Söz konusu başlıklar Türkiye'deki depremi sosyal, siyasi ve ekonomik sonuçlar, sağlıkla ilgili ve psikolojik sonuçlar ve ülkeler arası ilişkiler gibi birçok açıdan kapsamlı şekilde ele alan ve söz konusu depremlerle doğrudan ilgili olan 90 adet habere aittir. Bu yönüyle, El País gazetesi bu çalışma kapsamında uygun materyalleri sağladığı için seçilmiştir. Sonrasında, seçilen haber başlıkları makine çevirisi araçları Google Translate ve DeepL'de çevrilmiştir. Seçilen haberlerin içerikleri de incelenip kaynak metinde anlatılmak istenenler netleştirildikten sonra çeviriler incelenmeye başlanmış ve bu şekilde çalışmanın güvenilirliği arttırılmak hedeflenmiştir. Elde edilen veriler arasından rastgele seçilen 30 örnek Kaynak Metin ve Erek Metin (Google Translate ve DeepL) başlıkları altında sistematik bir şekilde tablo halinde sunulmuş ve kronolojik olarak sıralanmıştır. Bu örnekler seçilirken her iki makine çevirisinde kayıp yaşanmadan yapılan çeviriler, her ikisinde de kayıp yaşanan çeviriler ve birinde kayıp olan ancak diğerinde olmayan çevirileri temsil edecek örnekler seçilmiştir. Söz konusu tabloda, her iki makine çeviri aracında yapılan çeviriler anlamda kayıplar açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen çevirilerde anlamda kayıp yoksa tik işareti ile belirtilmiştir. Çeviride kayıplar görülen durumlarda ise bu kayıpların sebepleri belirtilmiştir. Ayrıca, anlamda kayıplar olmayan çevirilerde her iki çeviri arasındaki farklılıklar bir tablo halinde verilmiştir. Elde edilen sayısal veriler önce her bir makine çevirisi için ayrı ayrı, sonrasında ise karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Tüm bu verilerden yola çıkarak her iki çeviri aracından elde edilen çeviriler ayrıntılı şekilde incelenmiş ve haber çevirisi bağlamında etkinlikleri yorumlanmıştır.

GOOGLE TRANSLATE VE DEEPL: KAŞILAŞTIRMALI İNCELEME

Bu bölümde, çalışma kapsamında El País gazetesinin web sitesinden alınan ve çevirileri incelenen 90 haber başlığı arasından seçilen 30 haber başlığının Google Translate ve DeepL makine çevirisi araçları ile yapılan çevirileri karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu incelemelerde, kaynak metinden kayıplar olup olmadığı, eğer var ise hangi nedenle ortaya çıkmış olduğu tablo olarak verilecektir. Bu şekilde, her iki makine çevirisi aracında yapılan çevirilerin sistematik bir şekilde incelenmesi hedeflenmektedir. Diğer yandan, anlamda kayıp ile karşılaşılmayan, ancak her iki çeviri

aracında farklı şekilde ortaya konan çevirilerde farklılıkların neler olduğu tespit edilip gruplandırılacak ve örnekleriyle birlikte tablo halinde ortaya konacaktır. Sonrasında ise elde edilen veriler yorumlanacaktır.

Tablo 1: Karşılaştırmalı İnceleme: Google Translate ve DeepL

	Kaynak Metin	Erek Metin		Kayıplar	
		Google Translate	DeepL	Google Translate	DeepL
1.	Dos potentes terremotos causan miles de muertos en Turquía y Siria	Türkiye ve Suriye'de iki güçlü deprem binlerce kişinin ölümüne neden oldu	Türkiye ve Suriye'de iki şiddetli deprem binlerce kişinin ölümüne yol açtı	✓	✓
2.	Terremoto en Turquía y Siria: las claves de la lucha contra reloj en la búsqueda de supervivientes	Türkiye ve Suriye'de deprem: hayatta kalanları ararken zamana karşı mücadelenin anahtarları	Türkiye ve Suriye'de Deprem: Hayatta Kalanları Arama Çalışmalarında Zamana Karşı Mücadelenin Anahtarları	✓	✓
3.	Turquía y Siria buscan contra reloj supervivientes de los terremotos que han causado más de 7.800 muertos	Türkiye ve Suriye, 7 bin 800'den fazla kişinin ölümüne neden olan depremlerden sağ kurtulanları arıyor	Türkiye ve Suriye, 7.800'den fazla kişinin ölümüne neden olan depremlerden sağ kurtulanları zamana karşı arıyor.	Zamana karşı ifadesine erek metinde yer verilmemiştir. Afet sonrası kurtarma çalışmalarında zaman önemli olduğu için bu bilgiye verilmemesi eksik çeviriye yol açmıştır.	✓
4.	Rescate 'in extremis' desde el epicentro de la tragedia en Turquía	Türkiye'deki trajedinin merkez üssünden 'aşırılık' kurtarma	Türkiye'deki trajedinin merkez üssünden 'uç noktada' kurtarma	In extremis ifadesinin aşırılık şeklinde yanlış çevirisinden kaynaklı olarak erek metinde anlamsız bir çeviri ortaya çıkmıştır.	In extremis ifadesinin uç noktada şeklinde yanlış çevirisinden kaynaklı olarak erek metinde anlamsız bir çeviri ortaya çıkmıştır.
5.	Familias rescatadas, buscando a desaparecidos o refugiados en tiendas de campaña un día después del terremoto	Suriye ve Türkiye'deki depremden bir gün sonra kurtarılan aileler, kayıp veya mültecileri çadırlarda arıyor	Suriye ve Türkiye'deki depremden bir gün sonra aileler kurtarıldı, kayıplar aranıyor veya çadırlarda mülteciler var	Sözcük sıralamasındaki hatadan kaynaklı olarak anlam kaynak metinden farklı olarak aktarılmıştır. Kaynak metinde depremden sağ	Erek metinde anlamsız bir çeviri ortaya çıkmıştır, kaynak metinde aktarılmak istenenler aktarılamamıştır.

	de Siria y Turquía			çıkan kişilerin bir gün sonra yakınlarını aramalarıyken erek metinde depremden bir gün sonra kurtarıldıkları şeklinde aktarım olmuştur.	
6.	Los testigos de la catástrofe en Turquía: "Oigo los gritos de personas atrapadas, pero no puedo hacer nada"	Türkiye'deki facianın görgü tanıkları: "Kapana kısılmış insanların çığlıklarını duyuyorum ama hiçbir şey yapamıyorum"	Türkiye'deki felaketin tanıkları: "Sıkışan insanların çığlıklarını duyuyorum ama hiçbir şey yapamıyorum".	Kaynak metinde kastedilen enkaz altında kalan, sıkışan kişilerdir. <i>Kapana kısılmış</i> ifadesi bağlama uymamaktadır. Erek dile uygun bir aktarım olmamıştır.	✓
7.	Las sombras del urbanismo: la otra falla del terremoto en Turquía	Şehirciliğin gölgeleri: Türkiye'deki depremin bir diğer başarısızlığı	Kentsel planlamanın gölgeleri: Türkiye'nin diğer deprem fay hattı	<i>Depremin başarısızlığı</i> ifadesinden kaynaklı olarak hatalı çeviri ortaya çıkmıştır. Hem depremin başarısızlığı gibi bir ifade söz konusu olamaz hem de kaynak metinde kastedilenden farklı bir şekilde çevrilmiştir.	✓
8.	¿Por qué han sido tan devastadores los terremotos de Turquía y Siria? "La población tiene que prepararse para meses de réplicas"	Türkiye ve Suriye'deki depremler neden bu kadar yıkıcı oldu? "Halk aylarca sürecek artçı sarsıntılara hazırlanmalı"	Türkiye ve Suriye'deki depremler neden bu kadar yıkıcı oldu? İnsanların aylarca sürecek artçı depremlere hazırlanması gerekiyor".	✓	✓
9.	Turquía se esfuerza por encontrar supervivientes del terremoto: "Las primeras 72 horas son de	Türkiye depremzede bulmak için çabalıyor: "İlk 72 saat kritik öneme sahip"	Türkiye depremzedeleri bulmakta zorlanıyor: "İlk 72 saat kritik".	<i>Depremzede bulmak</i> ifadesinde eksik son ek kullanımından dolayı anlam doğru aktarılamamıştır. Söz konusu olan kayıp depremzedelerin	<i>Zorlanmak</i> fiilinden kaynaklı olarak anlam doğru aktarılamamıştır. Kaynak metinde anlatılmak istenen Türkiye'nin bu konuda çaba sarf etmesidir.

	importancia crítica”			bulunmasıyken depremzedelerin var olması olumlu ve karşılaşılmak istenen bir durum gibi aktarılmıştır.	
10.	Erdogan pide “paciencia” ante las quejas por la tardanza en la ayuda y achaca el terremoto “a los planes del destino”	Erdoğan, yardımların gecikmesiyle ilgili şikayetler karşısında “sabır” istiyor ve depremi “kader hesaplarına” bağlıyor	Erdoğan yardımların geciktiği şikayetleri üzerine “sabır” çağrısında bulundu ve depremi “kaderin planlarına” bağladı	<i>Kader hesapları</i> ifadesi anlamsız bir çeviriye yol açmıştır.	✓
11.	La complicación añadida de los rescates nocturnos en los terremotos de Siria y Turquía	Suriye ve Türkiye'deki depremlerde gece kurtarmalarının ek komplikasyonu	Suriye ve Türkiye'deki depremlerde gece vakti kurtarma çalışmalarının getirdiği ek zorluk	Genellikle tıbbi metinlerinde kullanılan <i>komplikasyon</i> ifadesi bu bağlamda uygun bir ifade olmamıştır.	✓
12.	El joven que ha pasado de planear su boda a velar por su novia fallecida en el terremoto de Turquía	Düğün planlamaktan Türkiye'deki depremde ölen kız arkadaşına göz kulak olmaya giden genç adam	Düğününü planlamaktan Türkiye depreminde ölen nişanlısına göz kulak olmaya giden genç adam	Vefat eden birinden söz ederken <i>göz kulak olmak</i> ifadesi uygun olmadığından erek dile uygun bir şekilde çevrilmemiştir.	Vefat eden birinden söz ederken <i>göz kulak olmak</i> ifadesi uygun olmadığından erek dile uygun bir şekilde çevrilmemiştir.
13.	Operación viaje al epicentro del terremoto	Deprem merkez üssüne operasyon gezisi	Deprem Merkezine Yolculuk Operasyonu Alternatifler: <ul style="list-style-type: none"> • Deprem Merkez Üssüne Yolculuk Operasyonu • Deprem Merkez Üssüne Yolculuk Operasyonu • Operasyon Deprem Merkezine Yolculuk 	<i>Operasyon gezisi</i> ifadesi Türkçede bir anlam ifade etmemektedir.	✓

14.	La sonrisa de Muhammed Ahmed, agradecido entre los escombros al beber agua de un tapón	Molozların arasında minnettar bir şekilde tıpadan su için Muhammed Ahmed'in gülümsemesi	Muhammed Ahmed'in enkazın ortasında su damacanasından minnetle su yudumlarkenki gülümsemesi	<i>Tıpa</i> sözcüğünden kaynaklı olarak yanlış sözcük kullanımı ortaya çıkmıştır. Kaynak metinde kastedilen su şişesi kapağıdır.	<i>Su damacanası</i> sözcüğünden kaynaklı olarak yanlış sözcük kullanımı ortaya çıkmıştır. Kaynak metinde kastedilen su şişesi kapağıdır.
15.	"Un trozo del paraíso" convertido en sepultura: el derrumbe de un edificio de lujo en pleno centro de Antioquia	"Cennetten bir parça" mezara döndü: Antioquia'nın kalbinde lüks bir binanın çökmesi	"Cennetten bir parça mezara dönüştü: Antakya'nın kalbinde lüks bir binanın çöküşü.	Özel isim çevirisinde sıkıntı yaşanmıştır. <i>Antioquia</i> sözcüğü Antakya olarak çevrilmemiştir.	✓
16.	El terremoto deja sin casa a cientos de miles de personas en Turquía y convierte en inhabitables grandes extensiones de ciudades	Deprem, Türkiye'de yüzbinlerce insanı evsiz bırakıyor ve büyük şehirleri yaşanmaz hale getiriyor	Deprem Türkiye'de yüz binlerce kişiyi evsiz bıraktı ve kentlerin büyük bölümünü yaşanmaz hale getirdi	Kaynak metinde <i>şehirlerin büyük bölümü</i> kastedilirken, çeviride <i>büyük şehirler</i> olarak karşılık bulmuştur.	✓
17.	Erdogan y el terremoto: ¿infortunio o injusticia?	Erdoğan ve deprem: talihsizlik mi, adaletsizlik mi?	Erdoğan ve deprem: şans mı adaletsizlik mi?	✓	Kullanılması gereken sözcüğün (şanssızlık) yerine zıt anlamlısı olan <i>şans</i> sözcüğü kullanılmıştır. Aktarılmak istenin tam zıttı bir çeviri ile sonuçlanmıştır.
18.	La UME en Turquía	Türkiye'de DAÜ	Türkiye'de EPB Alternatifler: <ul style="list-style-type: none"> Türkiye'de EMU Türkiye'de DAÜ Türkiye'deki EPB 	Acil Askeri Yardım Birimi'nin kısaltması olan <i>UME</i> erek dilde anlamlı olmayacak şekilde çevrilmiştir.	Acil Askeri Yardım Birimi'nin kısaltması olan <i>UME</i> erek dilde anlamlı olmayacak şekilde çevrilmiştir.
19.	Supervivientes de segunda en el terremoto turco	Türkiye depreminde ikinci sınıf hayatta kalanlar	Türkiye'deki depremde ikinci dereceden hayatta kalanlar	<i>İkinci sınıf</i> ifadesinin hatalı kullanımından kaynaklı olarak anlamsız çeviri ortaya çıkmıştır.	<i>İkinci derecede</i> ifadesinin hatalı kullanımından kaynaklı olarak anlamsız çeviri ortaya çıkmıştır.

20.	La politización de las instituciones turcas retrasó el rescate en el terremoto, denuncian oposición y expertos	Türk kurumlarının siyasallaşması depremde kurtarmayı erteledi, muhalefeti ve uzmanları kınadı	Muhalefet ve uzmanlar, Türk kurumlarının siyasallaşmasının deprem kurtarma çalışmalarını geciktirdiğini söylüyor	Cümlenin öznesi kaynak metinden farklı çevrilmiştir. Eleştiri yapan muhalefet ve uzmanlarken eleştirilen onlarmış gibi aktarılmıştır.	✓
21.	Más de un millón de personas sobreviven en refugios siete días después del terremoto en Turquía y Siria	Türkiye ve Suriye'de meydana gelen depremden yedi gün sonra bir milyondan fazla insan sığınma evlerinde hayatta kalıyor	Türkiye ve Suriye'de depremden yedi gün sonra bir milyondan fazla insan sığınaklarda hayatta kaldı	✓	Farklı zaman kullanımı anlamın aynı şekilde aktarılamamasına sebep olmuştur.
22.	El terremoto obliga a cientos de miles de turcos a emigrar lejos de las zonas más castigadas: "No sé si volveremos"	Deprem yüzbinlerce Türk'ü en çok etkilenen bölgelerden uzağa göç etmeye zorluyor: "Geri dönecek miyiz bilmiyorum"	Deprem yüz binlerce Türk'ü ağır hasar gören bölgelerden göç etmeye zorluyor: "Geri dönüp dönmeyeceğimizi bilmiyorum".	✓	En çok etkilenen ifadesine yer verilmemiş, eksik çeviri ile sonuçlanmıştır.
23.	Así protegieron las enfermeras de un hospital de Turquía a los recién nacidos durante el terremoto	Türkiye'de bir hastanede hemşireler deprem anında yeni doğan bebekleri böyle korudu	Bir Türk hastanesindeki hemşireler deprem sırasında yeni doğan bebekleri nasıl korudu?	<i>Deprem anında</i> ifadesinin yanlış yerde kullanımı anlamın doğru aktarılamamasına sebep olmuştur. Kaynak metinde anlatılmak istenen bebeklerin deprem anında doğması değil, yeni doğan bebeklerin deprem anında hemşireler tarafından korunmasıdır.	<i>Deprem sırasında</i> ifadesinin yanlış yerde kullanımı anlamın doğru aktarılamamasına sebep olmuştur. Kaynak metinde anlatılmak istenen bebeklerin deprem sırasında doğması değil, yeni doğan bebeklerin deprem anında hemşireler tarafından korunmasıdır.
24.	Erzin, donde el respeto a las normas de edificación marcó la diferencia entre la vida y la muerte en el	Türkiye'de depremde yapı yönetmeliğine saygının ölüm kalım farkını yarattığı Erzin	Erzin, Türkiye'deki depremde bina kurallarına uymanın ölümle yaşam arasındaki farkı yarattığı yer	✓	<i>Bina kuralları</i> ifadesi binanın içinde uyulması gereken kurallar gibi bir anlama geldiği için bağlama uygun şekilde çevrilmemiştir. Kaynak metinde

	seísmo de Turquía				kastedilen yapı yönetmeliğidir.
25.	El antes y el después de Turquía tras dos semanas de los terremotos	İki haftalık depremlerin ardından Türkiye'nin öncesi ve sonrası	Depremlerden iki hafta sonra Türkiye'nin öncesi ve sonrası	İki haftalık depremler ifadesinden kaynaklı olarak erek dile doğru aktarım sağlanamamıştır. Kaynak metinde anlatılmak istenen depremden iki hafta sonra Türkiye'nin durumudur.	✓
26.	'Lluvia de peluches' en un partido de fútbol en favor de los niños supervivientes del terremoto en Turquía	Türkiye'de depremden kurtulan çocukların lehine bir futbol maçında 'doldurulmuş hayvan yağmuru'	Türkiye'deki çocuk depremezeder için futbol maçında 'sevimli oyuncak yağmuru'	'Doldurulmuş hayvan yağmuru' ifadesi anlamın doğru aktarılamamasına sebep olmuştur. Kaynak metinde söz edilen peluş oyuncaklardır.	Kaynak metinde yer almayan sevimli ifadesi eklenmiştir.
27.	España da refugio a un centenar de víctimas del terremoto de Turquía y Siria	İspanya, depremden yaralanan 100 kişiyi Türkiye ve Suriye'ye sığındı	İspanya Türkiye ve Suriye'deki Yüz Depremzedeye Barınak Sağlıyor	Dilbilgisi hatası olan bir çeviri ortaya çıkmıştır.	✓
28.	Un mes después del terremoto de Turquía: rehacer una vida rota por el seísmo	Türkiye'de depremden bir ay sonra: depremin kırdığı hayatı yeniden inşa etmek	Türkiye'deki depremden bir ay sonra: Depremin paramparça ettiği bir hayatı yeniden inşa etmek	Hayatı kırmak ifadesi Türkçede kullanılmadığı için erek dile uygun bir şekilde çevrilmemiştir.	✓
29.	La comunidad internacional compromete 7.000 millones para la reconstrucción de Turquía y Siria tras el terremoto	Uluslararası toplum, depremden sonra Türkiye ve Suriye'nin yeniden inşası için 7.000 milyon dolar taahhüt etti.	Uluslararası toplum Türkiye ve Suriye'de deprem sonrası yeniden yapılanma için 7 milyar dolar taahhüt etti	Kaynak metinde para birimi belirtilmemesine rağmen dolar ifadesi eklenmiştir.	Kaynak metinde para birimi belirtilmemesine rağmen dolar ifadesi eklenmiştir.
30.	Erdogan sale ileso de la mala gestión del terremoto: "¿Quién nos va a construir las casas si no?" (El País, 2023).	Erdoğan depremin kötü yönetiminden yara almadan çıktı: "Yapmazsak evlerimizi kim yapacak?"	Erdoğan depremin kötü yönetiminden yara almadan kurtuldu: "Evlerimizi başka kim yapacak?"	Özne eksikliğinden kaynaklı olarak kaynak metindeki vurgu aktarılamamıştır.	Özne eksikliğinden kaynaklı olarak kaynak metindeki vurgu aktarılamamıştır.

Elde edilen veriler sonucunda, Google Translate tarafından yapılan 90 çeviriden 59'unda anlamın herhangi bir kayıp olmadan aktarıldığı görülmüştür. Bu, % 65,56 orana denk gelmektedir. DeepL tarafından yapılan 90 çevirinin ise 72'sinde herhangi bir kayıp olmadan aktarımın sağlandığı tespit edilmiştir. Bu, yüzdelik olarak yüksek bir oran olan %80'e denk gelmektedir. Bunun yanında, DeepL tarafından kimi çevirilerde alternatifler de sunulduğu ve kullanıcıya seçme şansı verildiği görülmüştür. Görüldüğü gibi, her iki makine çevirisi aracının herhangi bir kayıp olmadan diller arası aktarım sağlama oranı oldukça yüksektir.

Elde edilen veriler her iki makine çevirisi aracının sunduğu çeviriler arasında sahip oldukları verilere bağlı olarak birtakım farklılıklar görüldüğünü ortaya koymaktadır. *Çeviriler arasında farklılıklara yol açan etkenler* adlı tabloda (bkz. Tablo 2) gruplandırılan bu farklılıklar anlamın aktarımında bir soruna sebebiyet vermemektedir. Bu durumun, makine çevirisi araçlarını kullananlara dilin zenginliklerinden de yararlanarak farklı alternatifler sunmak noktasında faydalı olacağı söylenebilir.

Diğer yandan, Google Translate'te 31 çeviride, DeepL'de ise 18 çeviride kaynak metinden birtakım kayıplarla karşılaşılmıştır. Her iki makine çevirisi aracının çevirisinde karşılaşılan kayıpları tek tek değerlendirmek etkinliklerini daha net görme konusunda faydalı olacaktır.

Google Translate çevirisinde karşılaşılan sorunlar aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

- Dilbilgisi hatası
- Eksik çeviri
- Eklemeler
- Sözcük seçimi hatası
- Anlamın yanlış aktarılması/aktarılamaması
- Ereke dile uygun olmayan sözcük/ifade kullanımı
- Ereke dilde anlam taşımayan sözcük/ifade kullanımı
- Ereke dilde yanlış anlaşılmaya yol açabilecek sözcük/ifade kullanımı
- Kısaltmaların anlamlı şekilde çevrilememesi
- Özel isimlerin çevrilememesi
- Vurgu eksikliği

DeepL çevirisinde karşılaşılan sorunlar:

- Dilbilgisi hatası
- Eksik çeviri
- Eklemeler
- Sözcük seçimi hatası
- Anlamın yanlış aktarılması/aktarılamaması
- Ereke dile uygun olmayan sözcük/ifade kullanımı
- Ereke dilde anlam taşımayan sözcük/ifade kullanımı
- Ereke dilde yanlış anlaşılmaya yol açabilecek sözcük/ifade kullanımı
- Kısaltmaların anlamlı şekilde çevrilememesi
- Vurgu eksikliği

Her iki makine çevirisi aracı tarafından sunulan çevirilerin karşılaştırmalı incelenmesi sonucu elde edilen veriler çeviride kayıpların yukarıda maddeler halinde verilen çeşitli sorunlar sonucu olarak ortaya çıktığını ortaya koymaktadır. Bu sorunların 10 tanesi her iki çeviri aracında da görülmektedir. Diğer yandan, özel isimlerin çevirisi konusunda *Google Translate*'te yapılan çevirilerde sorunla karşılaşılrken *DeepL*'de yapılan çevirilerde bu soruna rastlanmadığı tespit

edilmiştir. Bu sorunların karşılaşıldığı haber başlıkları birbirinden farklı olmakla birlikte, ortak olarak gruplandırılabilmesi görülmektedir. Bu da makine çevirisi araçlarının birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymasına rağmen karşılaşılan sorunlarda birçok ortak nokta bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, çeviride kayıp konusunda söz konusu makine çevirisi araçları birbirinden farklı yüzdelerle sahip olmakla birlikte, iyileştirilmesi gereken noktalarının büyük oranda aynı olduğunu söylemek mümkündür.

Orrego Carmona'nın da belirttiği gibi, makine çevirisi çıktısı hatasız değildir ve başarılı çözümlere giden yolu açmak için sorunların tanımlanıp ele alınmaları gerekir (2022, s. 335). Makine çevirisi alanındaki ilerlemeler devam ettikçe, sistemlerin daha doğru, güvenli ve daha geniş bir dil yelpazesine ve etki alanına uyarlanabilir olacağını ve böylelikle birbirine bağlı olan dünyamızda daha da değerli araçlar haline geleceklerini söylemek mümkündür (Jungha & Bo-Young, s. 2).

Yukarıda söz edilen benzerlik ve farklılık yüzdelerinin yanı sıra, anlamda kayıp yaşanmadan, ancak her iki makine çevirisinde farklı şekilde sunulan çevirilerde bu farklılıkların nelerden kaynaklandığını incelemek de önem taşımaktadır.

Tablo 2. Çeviriler arasında farklılıklara yol açan etkenler

Eş anlamlı sözcük kullanımı	Neden oldu / Yol açtı
Anlamda değişikliğe yol açmayan eklemeler	Kurtarmada / Kurtarma operasyonunda
Anlamda değişikliğe yol açmayan çıkarmalar	İkinci günü oldu / İkinci günü
Sözcük türü kullanımlardaki farklılıklar	Kurtarılan aileler, aileler kurtarıldı
Rakamların yazılış şekillerinden kaynaklı farklılıklar	7 bin 800 / 7.800
Fillerde zaman kullanımı kaynaklı farklılıklar	Gönderdi / Gönderiyor
Farklı yaklaşımlardan kaynaklı anlamda değişikliğe yol açmayan farklılıklar	Acı / Yas
Eklerden kaynaklanan farklılıklar	Afet sonrası / Afetten sonra
Etken/ edilgen yapı kullanımındaki farklılıklar	Türkiye'nin başlattığı / Türkiye tarafından başlatılan

Karşılaştırmalı inceleme sonucu elde edilen veriler her iki çeviri aracının sunduğu çevirilerin zaman zaman birebir aynı olduğunu, zaman zaman ise aynı anlamı farklı bir şekilde aktardıklarını göstermektedir. Bu farklılıkların, söz konusu makine çevirisi araçlarının kullandığı verilerden kaynaklandığı düşünülebilir. Diğer yandan, söz konusu farklılıklar sadece teknik sebeplere değil dil kullanımının çevirideki rolü ve önemine de işaret etmektedir. Dilin farklı özelliklerinden yararlanılması aynı metnin birden fazla çevirisinin mümkün olduğunu göstermekte ve dolayısıyla çevirinin zenginliğini de ortaya koymaktadır. Farklı çevirileri görmek çevirmenlere de çeviri sürecinde dilin zenginliklerini kullanarak çevirilerini zenginleştirebileceklerini göstererek farklı fikirler edinmelerine katkı sağlamaktadır.

SONUÇ

Makine çevirisi araçlarının hızlı gelişimi ve hayatın birçok alanında giderek artan rolü yadsınamaz bir gerçektir. Ancak, özellikle görece olarak az kullanılan dil çiftlerinde yaşanan gelişmeler daha yaygın kullanılan dillerden yavaş ve geç gerçekleşebilmektedir. Bu dil çiftlerinde yapılan çevirilerde kayıplarla karşılaşma ve çeviri sonrası düzeltme işlemlerine ihtiyaç duyma olasılığı daha fazla olabilmektedir. Dolayısıyla makine çevirisi aracı kullanılarak yapılan bu çevirilerde kaynak metinden kayıplar olup olmadığı, eğer kayıp söz konusuysa hangi durumlarda karşılaşıldığı iyi analiz edilmeli ve sonrasında çeviri süreci sonlandırılmalıdır. Gerektiğinde, çevirmenler ile makine çeviri araçlarını geliştirenlerin işbirliği yapmalarının söz konusu araçların gelişimi noktasında oldukça faydalı olacağını söylemek mümkündür.

Makine çevirisi araçları birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymakla birlikte, karşılaşılan sorunlar açısından incelendiğinde, birçok ortak nokta olduğu söylenebilir. Teknolojinin ve buna paralel olarak makine çevirisi araçlarının hızlı gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, karşılaşılan sorunların zamanla düzeltilebileceğini ve çevirilerin iyileştirilebileceğini öngörebiliriz. Her iki çeviri aracında yapılan çevirilerdeki kayıplar da bu araçların oldukça gelişmiş olsalar da hala çeviri sonrası düzeltme işlemine, yani insan müdahalesine, ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Çeviriye erişimi büyük oranda kolaylaştıran ve hızlandıran bu araçlar sayesinde her geçen gün çok daha fazla ve kaliteli çeviriye ulaşabilmekle birlikte, insan tarafından gözden geçirilmesine olan ihtiyacın devam ettiğini söylemek mümkündür.

Bu çalışma, haber metinlerinin başlıkları kapsamında yapılmıştır. Farklı metin türleri kullanılarak benzer çalışmalar yürütülebilir. Bunun yanında, makine çevirisi araçları haber çevirisi bağlamında, ancak belirli bir konu sınırlaması kapsamında (dilbilgisi açısından uygunluk, kültürel öğelerin çevirisi, haber formatına uygunluk, yazım ve noktalama vb.) incelenebilir.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2023, Şubat 6). *Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan) Depremleri Saha Çalışmaları Ön Değerlendirme Raporu*. <https://deprem.afad.gov.tr/content/137>
- Aslan, E. (2019). *Makine Çevirisi*. İstanbul: Hiperyayın.
- Bielsa, E. (2007). Translation in Global News Agencies. *Target*, 19 (1). <https://doi.org/10.1075/target.19.1.08bie>.
- Bielsa, E. (2016). News translation: Global or Cosmopolitan Connections?. *Media, Culture & Society*, 38(2), 196–211. <https://doi.org/10.1177/0163443715613635>
- Bulut, A. (2015). *Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji: İdeolojik Çeviri*. İstanbul: Multilingual.
- Bulut, A. (2015). *Tercüme Hatası!? Çeviribilim Yayınları*.
- Can, M. Z., & Gezer, G. (2018). Haber Çevirilerinde Yerlileştirme Stratejileri Olarak Etnomerkezci Eritme ve Saldırgan Sadakat. *Journal of History School*, 11(3), 1–37. <https://doi.org/10.14225/JOH1460>
- DeepL (t.y.). *About DeepL*. <https://www.deepl.com/en/publisher/>
- DeepL (t.y.). *The translation app for wherever you go—DeepL for Android*. <https://www.deepl.com/tr/android-app/>
- Dorrimanesh, P., Aqili, S. V. & Aghagolzadeh, F. (2023). News Translation: A Unique Form of Communication Production. *Journal of Language and Translation*, 13(1), 193-208.
- El País. (2023, Mayıs 22). *Terremoto Turquía y Siria 2023*. <https://elpais.com/noticias/terremoto-turquia-siria-2023/>
- Garip, S. (2023). Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırma Geleneği Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. *International Journal of Social Science Research*, 12(1), 1-19.
- Google Translate. (t.y.). <https://translate.google.com/?hl=tr>
- Hutchins, J., & Somers, H. (1992). *An Introduction to Machine Translation*. Londra: Academic Press Limited.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Koçlu, S. (2021). Akademik Çeviri Eğitiminde Haber Çevirisi: Müfredat İncelemesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(114), 370–390. <https://doi.org/10.29228/ASOS.49266>
- Korkmaz, İ. (2019). Makine Çevirisinin Kısa Tarihçesi. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 6 (32), 155–166. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1030>
- Lefevere, A. (1992). *Translation, rewriting and the manipulation of literary fame*. Routledge.

- Lin, Y. (2023). The relationship between machine translation and human translation in the era of artificial intelligence machine translation. *Applied and Computational Engineering*, 5, 133-138. <https://doi.org/10.54254/2755-2721/5/20230547>
- Moltzau, A. (2020, Temmuz, 23). *The History of Google Translate. What if we could understand each other more easily?*. <https://alexmoltzau.medium.com/the-history-of-google-translate-fcbe9de3c10e>
- Nida, E. (1975). *Language, structure and translation*. Stanford University Press.
- Odacıoğlu, M. C. (2022). Makine Çevirisi Çıktılarının Post-Editing İşleminde Çevirmenlere Bazı Öneriler. *International Journal of Languages Education*, 10(3), 115–125. <https://doi.org/10.29228/ijlet.63373>
- Orrega Carmona, D. (2022). Machine translation in everyone's hands- Adoption and changes among general users of MT. *Revista Tradumàtica*, (20), 322-339. <https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.324>
- Önel, H. İ. (2007). Haberin Geleceği: Gazetelerle İlgili Bilgi Hizmetlerinin Yapılanması ve Kullanımı. *Bilgi Dünyası*, 8(1), 99–122. <https://doi.org/10.15612/BD.2007.357>
- Özgür, A. (2011). *İngilizce-Türkçe Haber Çeviri Teknikleri*. Antalya: Alanya Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Prisa. (t.y.). *El País*. <https://www.prisa.com/en/info/el-pais-1>
- Son, J. & Bo-Young. (2023). Translation Performance from the User's Perspective of Large Language Models and Neural Machine Translation Systems. *Information*, 14, 574. <https://doi.org/10.3390/info14100574>.
- Sorby, S. (2006). Translating news from English to Chinese: complimentary and derogatory language usage. In Bassnett, Susan and Kyle Conway, eds. *Translation in global news*. Coventry: University of Warwick. 113–126.
- Turovsky, B. (2016, Nisan 28). *Ten Years of Google Translate*. <https://www.blog.google/products/translate/ten-years-of-google-translate/>
- Wang, Y. (2024). Research on artificial intelligence machine translation based on BP neural algorithm. *ICST Transactions on Scalable Information Systems*. <https://doi.org/10.4108/eetsis.5075>
- Yetkin Karakoç, N. (2020). Basındaki Haber Çevirilerine Çeviribilim ve Çeviri Eğitimi Açısından Bir Bakış. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 59-69. <https://doi.org/10.32600/huefd.519750>

FEMİNİST EDEBİYAT KURAMI BAĞLAMINDA

GÜLTEN AKIN ŞİİRİ

GÖKAY DURMUŞ

Güncce Yayınları

Berna Akyüz Sizgen

POSTMODERNİZM KAVŞAĞINDA

Selim İleri Romancılığı

Güncce Yayınları

Edebiyat Sosyolojisi ve Sosyoeleştri

Dr. İrfan Atalay

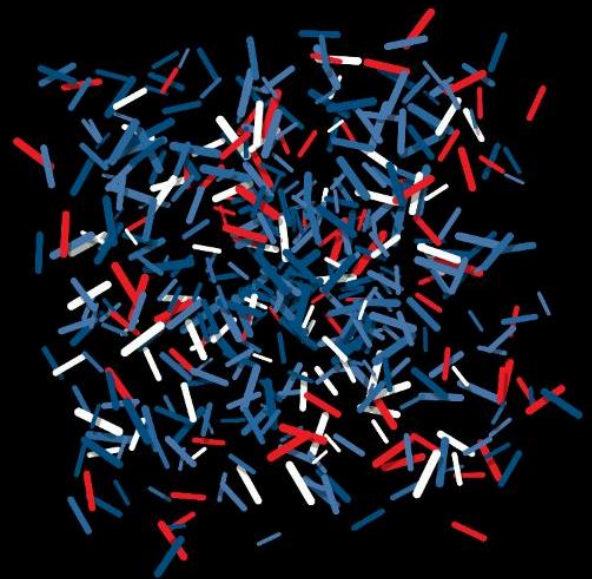

Güncce Yayınları

FRANSIZCA VE TÜRKÇENİN SÖZDİZİMİ

KARŞITSAL VE DAĞILIMSAL BİR ÇÖZÜMLEME

Dr. Yusuf Topaloğlu

Güncce Yayınları